aftaler vedrørende motorkøretøjer indeholder ingen bindende forskrifter, der direkte påvirker gyldigheden eller indholdet af vilkårene i en aftale eller forpligter aftaleparterne til at tilpasse aftalen til forordningen, men fastlægger alene betingelser, hvis opfyldelse bevirker, at visse aftalevilkår ikke omfattes af forbudet og følgelig ikke rammes af ugyldighed, jfr. traktatens artikel 85, stk. 1 og 2.

RETSMØDERAPPORT
i sag 10/86 *

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. Selskabet VAG France SA er et datterselskab af automobilfabrikken Volkswagen AG. Selskabet varetager importen til Frankrig af motorkøretøjer og andre produkter af mærkerne VW og Audi og indgår aftaler med eneforhandlere, som i nærmere angivne områder er ansvarlige for salget af nye motorkøretøjer og reservedele til de nævnte mærker samt service. Siden 1975 havde Établissements Magne SA været eneforhandler for forskellige distrikter i og omkring Angoulême.

Forretningsforholdet mellem VAG France SA og Établissements Magne SA var reguleret af tidsbestemte aftaler, der hver gang blev indgået for ét år. Den seneste forhandleraftale mellem de to parter var underskrevet den 18. december 1984 og vedrørte perioden 1. januar 1985 — 31. december 1985 uden mulighed for stiltiende forlængelse.

I henhold til denne form for aftale forpligtede forhandleren sig blandt andet til ikke at sælge eller forhandle nye biler og reservedele af konkurrerende mærker. Han forpligtede sig til at yde service, herunder i henhold til garantien, over for VW-Audi-biler, selv om de kun midlertidigt befandt sig inden for forhandlerens distrikt, og selv om forhandleren ikke selv havde solgt bilen. Ud fra en vurdering af salgsmulighederne inden for området og den markedsandel, VAG France SA ville opnå, forpligtede forhandleren sig til at sælge nye biler i et antal svarende til den tilstræbte markedsandel. Dette antal var angivet i et bilag til aftalen.

2. Den 18. januar 1985 offentliggjordes i Tidende (EFT 1985, L 15, s. 16) Kommissionens forordning nr. 123/85 af 12. december 1984 om anvendelse af EØF-traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af salgs- og serviceaftaler vedrørende motorkøretøjer, udstedt i henhold til Rådets forordning nr. 19/65 af 2. marts 1965 om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af aftaler og samordnet praksis (EFT 1965-1966, s. 31). Ved forordningen erklærede Kommissionen på visse nærmere angivne betingelserne traktatens artikel

* Processprog: Fransk.

85, stk. 1, uanvendelig på eneforhandlingsaftaler inden for motorkøretøjsbranchen.

Det fremgår af betragtningerne til forordningen, at Kommissionen er af den opfattelse, at eneforhandlingsaftaler vedrørende motorkøretøjer, der medfører konkurrencebegrænsninger og forpligtelser som angivet i forordningens artikler 1-4, i almindelighed omfattes af traktatens artikel 85, stk. 1, men at sådanne vilkår under visse omstændigheder må anses for rationaliserende og nødvendige inden for motorkøretøjssektoren, idet der er tale om et forbrugsgode, som regelmæssigt samt på uforudsigelige tidspunkter og ikke altid på samme sted kræver vedligeholdelse og specialreparationer, hvilket forudsætter et samarbejde mellem motorkøretøjsfabrikanten og et begrænset antal forhandlere og værksteder.

Forordningens artikel 5, stk. 2, andet afsnit, bestemmer, at såfremt forhandleren har påtaget sig forpligtelser som angivet i den omtvistede aftale med henblik på at fremme salgs- og servicestrukturen, gælder fritagelsen for forpligtelsen til ikke at sælge eller indgå salgs- eller serviceaftaler om andre nye motorkøretøjer end dem, der er omfattet af aftaleprogrammet, på betingelse af,

»aftalen er indgået for mindst fire år, eller at den normale opsigelsesfrist for en på ubestemt tid indgået aftale er på mindst et år for begge aftaleparter, medmindre

— leverandøren i henhold til lov eller særlig aftale skal betale en rimelig erstatning ved aftalens ophør,

eller

— der er tale om forhandlerens optagelse i salgsnettet og om den første aftaleperiode eller den første mulighed for ordinær opsigelse.«

I henhold til forordningens artikel 14 trådte den i kraft den 1. juli 1985. Ifølge dens artikel 7 gælder den ved forordningen erklærede uanvendelighed af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, med tilbagevirkende gyldighed fra det tidspunkt, da betingelserne for at anvende bestemmelserne i forordningen var opfyldt, men, bortset fra visse ældre aftaler, dog tidligst fra anmeldelsesdagen. Artikel 8 bestemmer, at for visse ældre aftaler, som er anmeldt, og på betingelse af, at de inden den 1. oktober 1985 ændres således, at de opfylder de i forordningen nævnte betingelser, og ændringen meddeles Kommissionen inden den 31. december 1985, gælder det i traktatens artikel 85, stk. 1, indeholdte forbud ikke for tiden før ændringen.

3. Ved skrivelse af 24. juni 1985 meddelte VAG France SA Établissements Magne SA, at selskabet foreslog indgået en ny aftale, på ubestemt tid og med virkning fra den 1. januar 1986. VAG France anførte desuden, at det salg, Établissements Magne SA havde realiseret, var for lille, idet forhandleren pr. 30. april 1985 kun havde solgt 46,4% i forhold til det projekterede salg; VAG France gjorde i øvrigt tilbudet betinget af, at Établissements Magne SA pr. 31. december 1985 havde opnået et salg, der mindst svarede til det gennemsnitlige salg på nationalt plan, idet der ellers ikke ville blive indgået en ny aftale i forlængelse af den, der udløb den 31. december 1985.

Établissements Magne SA bestred, at VAG France SA kunne nægte at forny aftalen af de anførte grunde. Firmaet gjorde gældende, at forordning nr. 123/85 bevirker, at aftalen forlænges i fire år med et vist opsigelsesvarsel, og krævede, at der blev udarbejdet et tillæg til den bestående aftale.

Den 25. september 1985 tilstillede VAG France SA Établissements Magne SA —

med de ovenfor angivne forbehold og betingelser — ordlyden af en ny forhandleraftale, indgået på ubestemt tid, idet VAG France gjorde opmærksom på, at aftalen var bragt i overensstemmelse med forordning nr. 123/85 og skulle regulere parternes forretningsforhold med virkning fra den 1. oktober 1985.

Établissements Magne SA afviste at underskrive den nye forhandleraftale og gentog sit krav om, at der blev udarbejdet et tillæg til aftalen i overensstemmelse med artikel 5 i forordning nr. 123/85. Kravet blev ikke imødekommet.

Forretningsforholdet mellem VAG France SA og Établissements Magne SA ophørte fuldstændigt den 1. januar 1986.

4. Mens parterne fortsat var uenige med hensyn til kontraktforholdet, anlagde VAG France SA sag mod Établissements Magne SA ved tribunal de grande instance de Paris.

Under sagen har VAG France SA blandt andet gjort gældende, at Établissements Magne SA har afvist tilbudet om en aftale på ubestemt tid og derved forhindret, at forretningsforholdet kunne fortsætte, ligesom firmaet ikke kan kræve en ny forhandleraftale, idet det ikke har realiseret et salg svarende til det i kontrakten angivne salgsmål. Heroverfor har Établissements Magne krævet, at forhandleraftalen bringes i overensstemmelse med forordning nr. 123/85 på den måde, at bestemmelsen om ubestemt varighed med tilbagevirkende gyldighed ændres til en varighed af fire år, ligesom det har anført, at VAG France ikke kan påtvinge det en ny aftale af en anden karakter, som for eksempel en aftale på ubestemt tid, eller gøre betingelser gældende med hensyn til salgsmål, der er i strid med forordning nr. 123/85.

Ved dom af 18. december 1985 besluttede tribunal de grande instance de Paris at anmode Domstolen om i medfør af EØF-traktatens artikel 177 at træffe præjudiciel afgørelse

»vedrørende anvendelse af forordning nr. 123/85 på den aftale, som den 18. december 1984 blev indgået mellem selskabet VAG France og Etablissements Magne for ét år fra den 1. januar 1985 til den 31. december 1985 uden mulighed for stiltiende forlængelse, når henses til parternes respektive fortolkninger«.

I denne sidste forbindelse bemærkede tribunal de grande instance de Paris, at

»Sagen vedrører hovedsagelig spørgsmålet, om parterne som følge af nævnte forordnings ikrafttræden den 1. juli 1985 var forpligtet til at ændre den løbende aftale, som de var bundet af, for at bringe den i overensstemmelse med forordningens artikel 5, stk. 2, andet afsnit, for så vidt angår varigheden, således at den forlænges til fire år fra det tidspunkt, den tidsbestemte aftale begyndte at løbe, hvilket hævdes af Établissements Magne, eller om forordningen alene havde til følge, at bestemmelserne om eneret eller om forbud mod konkurrence og eventuelt hele aftalen - når henses til disse bestemmelsers afgørende karakter — rammes af ugyldighed, indtil aftalen udløber, eller indtil kontrahenterne indgår en ny aftale, som er i overensstemmelse med fællesskabsreglerne, hvilket hævdes af VAG France«.

5. Den af tribunal de grande instance de Paris afsagte dom blev registreret på Domstolens justitskontor den 16. januar 1986.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af VAG France SA ved advokat Yann François, Paris, af Établissements Magne SA ved advokat Jean Threard, Paris, og af Kommissionen for De

europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Norbert Koch.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse og har i henhold til procesreglementets artikel 95, stk. 1, henvist sagen til tredje afdeling.

II — Skriftlige indlæg

1. *VAG France SA's indlæg*

VAG France SA har anført, at det efter offentliggørelsen af forordning nr. 123/85 havde haft samråd med forhandlersammenslutningen om de ændringer af forhandleraftalerne, der var nødvendige efter forordningen; sammenslutningen havde underrettet de enkelte forhandlere.

I modsætning til, hvad der var tilfældet med hensyn til de aftaler, der var indgået for ét år, skulle importøren fremover have mulighed for at kræve, at forhandlerne som betingelse for et fortsat forretningsforhold skulle opnå et tilfredsstillende salg. Da allerede den gamle aftale hjemlede mulighed for at ophæve eneretten i tilfælde af et utilfredsstillende salg, ville Établissements Magne SA under alle omstændigheder have mistet eneretten inden for sit område. Det var rimeligt og kun en følge af det nævnte vilkår i den gamle aftale, at importøren opstillede det tilstræbte salg i sin skrivelse af 25. juni 1985 og således krævede en effektiv indsats som modydelse for forhandlerens geografiske monopol.

VAG France SA har endvidere gjort gældende, at selskabet ikke i henhold til forordning nr. 123/85 var forpligtet til at foreslå Établissements Magne SA en aftale indgået for fire år i stedet for en aftale på ubestemt tid. De nævnte to muligheder er angivet i forordningen, og en aftale med en ubestemt varighed og med et opsigelsesvarsel på ét år ville under alle omstændigheder være gunstigere for forhandleren end den tidligere aftale, som var indgået for ét år. Det må tilkomme den nationale retsinstans at afgøre, om Établissements Magne SA uretmæssigt har afvist at acceptere tilbudet, idet det herved ikke kan spille nogen rolle, at forhandleren ikke opfyldte kravet om at opnå et bestemt salg.

Ifølge VAG France har Kommissionen ikke med forordning nr. 123/85 villet ændre det frie aftaleforhold som sådan mellem importør og forhandler. Forordningen påvirker parternes oprindelige ligestilling i aftalen og bevirker følgelig, at de aftaler, der var i kraft ved forordningens ikrafttræden, må genforhandles. Forordningen indebærer således en risiko for, at løbende aftaler rammes af ugyldighed, helt eller delvis: enten må parterne blive enige om, at deres aftale skal bringes i overensstemmelse med de i forordningen fastsatte krav, eller også risikerer de, at deres aftale i mangel af en individuel fritagelse rammes af ugyldighed i henhold til traktatens artikel 85, stk. 2. Et sådant synspunkt, som er karakteristisk for forordningerne om gruppefritagelse, indebærer i øvrigt, at princippet om individuelle fritagelser opretholdes samtidig med, at deres anvendelsesområde begrænses betydeligt.

Da forordning nr. 123/85 på flere punkter kræver, at importøren behandler alle sine forhandlere ens, er der ikke grund til individuelle drøftelser vedrørende vilkårene i forslaget til aftalen, som skal sikre en rimelig og ensartet behandling af hver enkelt del af salgsnettet.

VAG France SA har derfor foreslået, at det forelagte spørgsmål besvares med, *at* da der ikke foreligger en aftale mellem parterne om fortsættelse af forretningsforholdet, er aftalen af 18. december 1984 ugyldig, idet den strider mod artikel 5, stk. 2, andet afsnit, i

forordning nr. 123/85, *at* kun de vilkår, der ikke er i overensstemmelse med forordningen, rammes af ugyldigheden, *at* det tilkommer den nationale retsinstans på grundlag af national ret at tage stilling til rækkevidden og retsvirkningerne af udgyldigheden, og *at* importøren ikke ved forordning nr. 123/85 pålægges særlige forpligtelser men frit kan foreslå, hvilke bestemmelser, der skal indføjes i forhandleraftalen for at bringe den i overensstemmelse med forordningen, og ikke risikerer at pådrage sig erstatningsansvar for afbrydelsen af forretningsforholdet, såfremt tilbudet afslås.

2. *Établissements Magne SA's indlæg*

Établissements Magne SA har anført, at det i henhold til artiklerne 7 og 8 i forordning nr. 123/85 er en nødvendig betingelse for, at eneforhandlingsaftalerne kan opretholdes, at de bringes i overensstemmelse med forordningens betingelser inden den 1. juli, eventuelt den 1. oktober 1985. Ifølge forordningens artikel 5 må aftalevilkårene ikke medføre forskelsbehandling og der bør tages hensyn til forhandlerens økonomiske afhængighed. Da de forpligtelser, forhandleren i medfør af forordningens artikel 5, stk. 1, skal påtage sig, allerede var en del af vilkårene i den i sagen omtvistede aftale, påhvilede forpligtelsen til at ændre aftalen inden for den i forordningen fastsatte frist alene VAG France SA, som afviste at bringe aftalen i overensstemmelse med forordningen.

Da der er tale om en aftale indgået for bestemt tid, skal dens løbetid i henhold til artikel 5, stk. 2, andet afsnit, mindst være fire år. Aftalen kunne kun være fritaget efter den 1. juli 1985, hvis VAG France havde accepteret at indsætte en bestemmelse, hvorefter løbetiden blev ændret til fire år.

VAG France SA var fuldt vidende om, hvorledes situationen var, da selskabet i december 1984 indgik en aftale på bestemt tid, mens det havde kunnet vælge i stedet at indgå en aftale på ubestemt tid. På linje med alle de øvrige europæiske bilfabrikanter havde importøren kunnet deltage i det samråd med Kommissionen, der gik forud for udarbejdelsen af forordning nr. 123/85, og selskabet ville da have haft kendskab til de nærmere regler om forordningens anvendelse, da det underskrev aftalen af 18. december 1984. Importøren kan derfor ikke ensidigt og i strid med princippet om aftalefrihed påtvinge sine forhandlere en aftale med et andet indhold og af en anden karakter, konkret en aftale på ubestemt tid.

Da eneforhandleraftalen mellem parterne ikke blev ændret inden for fristerne, er den ugyldig. I det foreliggende tilfælde er en ændring af bestemmelsen om aftalens løbetid en betingelse for, at eneforhandlingen kan opretholdes; Établissements Magne SA havde i øvrigt krævet, at aftalen blev bragt i overensstemmelse med alle betingelserne i artikel 5 i forordning nr. 123/85. Da de heri angivne betingelser ikke er opfyldt, må aftalen i sin helhed nægtes fritagelse.

Ugyldigheden på grund af, at aftalen ikke er bragt i overensstemmelse med forordningen, er en følge af VAG France SA's ensidige adfærd, en følge, som havde kunnet undgås ved blot at udarbejde et tillæg til aftalen.

Établissements Magne SA har afslutningsvis anført, at ikrafttrædelsen af forordning nr. 123/85 forpligtede importøren til at ændre vilkårene i den gældende aftale, uden at aftalens karakter blev ændret, således at den blev bragt i overensstemmelse med forordning nr. 123/85, blandt andet vilkåret vedrørende aftalens løbetid. VAG France afviste dette og har således bevidst bragt aftalen uden for fritagelsen i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3, hvilket må indebære, at af-

talen i sin helhed har været ugyldig med virkning fra den 1. juli 1985. Forordningen bevirker ikke, at den løbende aftale bliver ugyldig, og har derfor ikke kunnet danne grundlag for, at der blev indgået en anden aftale.

3. *Kommissionens indlæg*

Kommissionen har bemærket, at forordning nr. 123/85 ikke i noget tilfælde har bevirket en ændring af en aftale ex lege. I forordningen er kun angivet de betingelser, der skal være opfyldt, for at fritagelsen kan finde anvendelse, mens aftalens indhold ikke påvirkes. En parts kontraktsmæssige rettigheder, jfr. artikel 5, stk. 2, afsnit 1-3, der er en nødvendig betingelse for fritagelse, kan kun opstå ved en viljeserklæring og en aftalemæssig ordning mellem parterne.

Ifølge Kommissionen indeholder forordning nr. 123/85 ikke en udtømmende regulering af mulighederne for fritagelse af aftaler om eneforhandling og selektivt salg af motorkøretøjer. Forordningen giver blot virksomhederne en »ramme« derved, at visse aftaler er fritaget ex lege. Forordningen er imidlertid hverken til hinder for, at forordningerne nr. 983/83 og 1984/83 finder anvendelse eller en individuel fritagelse for mere indgribende konkurrencevilkår.

Ifølge Kommissionen giver forordning nr. 123/85 ikke en aftalepart nogen ret at tvinge medkontrahenten til at bringe aftalen i overensstemmelse med forordningen. Det tilkommer virksomhederne at bestemme, hvilket indhold deres aftaler skal have, og at vælge mellem de forskellige muligheder for fritagelse for konkurrencebegrænsende aftaler. Kommissionen kan kun iværksætte sanktionerne efter forbudsbestemmelsen i artikel 85, stk. 1, hvis den ud fra de konkret foreliggende omstændigheder ikke ønsker at tolerere skadevirkningerne af en konkurrencebegrænsning. Formålet med bestemmelserne i forordning nr. 123/85 er at opretholde en effektiv konkurrence og ikke at beskytte forhandleren, som derfor ikke efter forordningen kan udlede nogen umiddelbar sikkerhed for en beskyttelse i forhold til hans medkontrahent. Spørgsmålet om, hvorvidt en part i forhold til medkontrahenten kan kræve en aftale ændret, så den opfylder betingelserne for fritagelse eller kan kræve erstatning for manglende overholdelse af aftalen i tilfælde af, at en sådan ændring afvises, henhører under de enkelte medlemsstaters privatretlige bestemmelser. Her kan forholdet være det, at en part selv har pligt til at fremlægge de fornødne tilladelser fra offentlige myndigheder, selv om sådanne ikke er angivet i aftalen.

Kommissionen har videre anført, at forordning nr. 123/85 ikke er til hinder for, at producenten eller leverandøren af motorkøretøjerne kan gennemtvinge andre aftalevilkår eller sætte en anden aftale i stedet. I så fald vil EØF-traktatens artikel 86 kun komme i betragtning, såfremt producenten eller leverandøren herved misbruger en dominerende stilling over for forhandleren. Desuden vil nationale bestemmelser om beskyttelse af forhandleren kunne finde anvendelse.

Endelig har Kommissionen gjort gældende, at forordning nr. 123/85 kun omfatter aftaler, der indebærer et eneforhandlingsforhold, jfr. forordningens artikel 1, hvilket er en nødvendig betingelse for, at gruppefritagelsen kan finde anvendelse.

U. Everling
Refererende dommer